

Рец Віолетта Володимирівна,
здобувач ступеня вищої освіти бакалавра
Дніпропетровського державного університету
внутрішніх справ
Науковий керівник: Павлова Н. В., доцент
кафедри криміналістики та домедичної
підготовки Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ, кандидат
юридичних наук, доцент

ВСТУП ДО МЕТОДИКИ РОЗСЛІДУВАННЯ ДОВЕДЕННЯ ДО САМОГУБСТВА ШЛЯХОМ ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕРНЕТ- ТЕХНОЛОГІЙ

Поширення мережі Інтернет створило безліч можливостей для активного спілкування та багатовекторного обміну інформацією у всіх сферах життєдіяльності суспільства. І хоча людство до сьогодні бачить у функціоналі Інтернет-технологій виключно позитивні складові, варто звернути увагу на негативні явища, породжені віртуальним світом. Зокрема, набувають поширення способи доведення до самогубства шляхом використання Інтернет-технологій, внаслідок чого злочинці озброюються «безконтактними знаряддями» та опановують алгоритми нейролінгвістичного впливу на людей. Швидко та цинічно агресивні злочинці у дистанційному форматі розповсюджують інформацію мільйонам людей у всьому світі. Так само не один рік поспіль велика кількість держав світу потерпають від «невидимих вбивць» – адміністраторів «груп смерті», які прийомами маніпулювання вчиняють доведення до самогубства.

Доведення до самогубства шляхом використання Інтернет-технологій звичайно здійснюється з метою залучення потенційних жертв до спільнот, які пропонують пройти квест із певною кількістю завдань (традиційно близько 50). Ця діяльність носить латентний та організований характер, тому розслідується зі складнощами, що обумовлені анонімним, віртуальним суб'єктом та не менш складним знаряддям – спеціальними технічними засобами. У випадку вчинення даного злочину автоматично виникає потреба у залученні ІТ-спеціаліста для розуміння всіх обставин ситуації та правильного оформлення первинних матеріалів провадження. У Єдиному реєстрі судових рішень немає жодного вироку за ст. 120 КК України, де особу було доведено до самогубства шляхом використання Інтернет-технологій [1]. Це зовсім не означає, що в Україні не використовуються злочинцями такі способи доведення особи до самокалічення або самостійного позбавлення життя. Це свідчить скоріше про те, що сьогодні відсутня методика організації розслідування доведень до самогубства шляхом використання Інтернет-технологій та необхідних професійних навичок у слідчих, які

можуть навіть не розглядати даний спосіб доведення особи до самогубства.

Слід зауважити, що механізм доведення до самогубства шляхом використання Інтернет-технологій проявляється у психологічному впливі. Поняття «психологічний вплив» тлумачать як умисне й цілеспрямоване втручання у процеси психічного відображення дійсності; вплив на людей, що здійснюється з метою зміни ідеологічних і психологічних структур їх свідомості або підсвідомості, трансформації емоційних станів, стимулювання певних видів поведінки [2; 3].

Психологами сьогодні виокремлено багато видів психологічного впливу і можна стверджувати, що доведення до самогубства через мережу Інтернет здійснюється за допомогою інформаційно-психологічного впливу, тобто впливу словом, як це робиться екзаменатором у «смертельній групі» «Синій кит» або інших подібних спільнотах тощо. Проте доцільно схилитися до нейролінгвістичного виду психологічного впливу, адже саме за допомогою зміни мотивації людини або внесення до її свідомості спеціальних лінгвістичних програм встановлюється так звана «психологічна сигналізація» на вчинення конкретних дій. В якості аргументу на підтримку цієї гіпотези слід навести механізм доведення до самогубства у будь-якій «групі смерті». Особа, яка приєднується до спільноти, не відразу розуміє реальні наслідки та не відчуває потенційну небезпеку, але щодалі завдання стають більш жорстокішими до тієї межі, що людині вже несила звільнитися від потужного впливу на її свідомість. Саме тому психологічна робота адміністратора «групи смерті» – це спланована діяльність, якою передбачено конкретні результати.

Виходячи із вищевикладеного, слід зауважити, що таким же організованим та професійним має бути підхід до збору фактичних даних, оформлення первинної інформації та подальшого розслідування кримінальної події. Що стосується методики розслідування доведення до самогубства шляхом використання Інтернет-технологій, то вона має багато чого спільного із загальною методикою розкриття будь-якого злочину, яка теоретично покладена в основу кожного кримінального провадження. Проте встановлення обставин кримінального правопорушення, пов'язаного із залученням ІТ-технологій, має ряд особливостей.

Зокрема, слідчий під час збору первинної інформації про обставини кримінального правопорушення повинен розуміти, що основним у розслідуванні доведення до самогубства шляхом використання Інтернет-технологій є початковий етап.

Саме від першочергових дій слідчо-оперативної групи на місці події залежить подальше розгортання досудового розслідування факту доведення до самогубства. У попередніх дослідженнях нами було

зазначено, що переважно жертвами «груп смерті» у соціальних мережах стають неповнолітні особи, які доведені до самогубства прийомом психологічного маніпулювання. Під час отримання повідомлення про самогубство, вчинене неповнолітньою особою, питання про спосіб доведення особи до самокалічення через Інтернет часто не розглядається. Сучасні реалії вимагають дещо іншого підходу до організації розслідування даних випадків та обов'язкового залучення ІТ-спеціаліста та психологів. Такі кроки оптимізують протидію поширенню віртуальної злочинності.

Варто зауважити, що при розслідуванні самогубства при підозрі негативного впливу на загиблу особу через мережу Інтернет, початковими слідчими (розшуковими) діями є огляд місця події та огляд комп'ютерної техніки, що вимагає максимально тісної взаємодії всіх учасників та правильного вилучення всіх предметів, які в подальшому можуть стати доказами у конкретному кримінальному провадженні. У зв'язку з тим, що вилучення та огляд інформації, що міститься в електронному вигляді, та самої комп'ютерної техніки вимагає спеціальних знань існує необхідність залучення відповідного спеціаліста.

Отже, з поширенням Інтернет-технологій з'явилися нові способи вчинення злочинів. Випадки доведення до самогубства через мережу Інтернет не є поодинокими. Вони набули широкого розповсюдження і потребують особливого підходу до організації їх розслідування. Саме тому під час збору первинних матеріалів за даним фактом існує необхідність залучення ІТ-спеціаліста для правильного збору предметних доказів, психолога тощо.

Список використаних джерел

1. Єдиний реєстр судових рішень: офіційний веб-сайт. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/> (дата звернення: 23.10.2020).
2. Енгаличев В.Ф. Проблематика протиправного психологічного впливу у програмі освітньої підготовки юридичних психологів (рос. мовою). URL: www.politik.org.ua/vid/bookscontent.php (дата звернення: 23.10.2020).
3. Крисько В. Г. Соціальна психологія: словник-довідник (рос. мовою). Мінськ : Харвест; М.: АСТ, 2001. С. 397.